

БРОВКОВАОлена Георгіївна
o.g.brovkova@opu.ua**ЯКОВЕНКО**Олександра Ігорівна
akovenkoaleksandra68@gmail.com**ГОНДЮЛ**Роман Миколайович
isidarsirin@gmail.comк.е.н., с.н.с., доцент, Одеський
національний політехнічний
університетстудентка, Одеський національний
політехнічний університетстудент, Одеський національний
політехнічний університет

УДК 331.522

**ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ, ЯК ОСНОВНИЙ ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ
ФІРМИ****FINANCIAL MANAGEMENT AS THE MAIN MEANS OF INCREASING THE COMPETITIVENESS OF
THE FIRM**DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2021.3.2>**BROVKOVA Olena Heorhiivna** – PhD in Economics, Senior Researcher, Associate Professor, Odesa National Polytechnic University**YAKOVENKO Oleksandra Ihorivna** – student, Odesa National Polytechnic University**HONDIUL Roman Mykolaiovych** – student, Odesa National Polytechnic University

У статті розглянуто основні проблеми та особливості фінансового управління. Така тематика є актуальною, адже отримання прибутку для підприємства – це основна мета, а без умілого координування даного блоку вона є недосяжною. Визначено основні аспекти, завдання, проблеми та важелі фінансового управління. Запропоновано схему ключових етапів впровадження та ефективних рекомендацій для поступових змін у фінансовій сфері підприємства.

* * *

The movement of capital underlies the movement of financial resources. Enterprise finance is a relationship, both monetary and economic, that arose as a result of the movement of money. These relationships need management. Management is a set of techniques and methods of purposeful influence on the object in order to achieve certain results.

The purpose of the paper is to identify the impact of financial management on the general state of the enterprise and its competitiveness. Determining the main features of the material condition of the enterprise. Development of a system of gradual and effective implementation of financial position management of the firm.

The main problems and features of financial management are considered in the article. This topic is relevant, because making a profit for the company is the main goal, and without the skillful coordination of this unit, it is unattainable. The paper identifies the main aspects, objectives, problems and levers of financial management. The scheme of key stages of implementation and effective recommendations on gradual changes in the financial sphere of the enterprise is offered.

For effective research such sources were used as: scientific works, various Internet-sources, materials from profile and periodicals. A systematic approach, generalization methods, dialectical analysis and synthesis were also used.

In the current environment, financial management is a system of optimal and rational use of funds, a mechanism for managing cash flows, which is aimed at increasing financial resources, investment and increasing capital.

First of all, the management staff of the enterprise must be able to realistically assess the financial condition of the enterprise as a whole and its competitors. This will ensure the survival of the enterprise and increase its competitiveness.

Financial management as financial resource management is very dynamic. It contains a system of principles, methods, forms and techniques of regulating the market mechanism in the field of finance in order to increase the competitiveness of the enterprise. To a large extent, the effectiveness of its activities depends on the speed of reaction to changes in financial market conditions, the situation in it and the financial condition of the enterprise.

Financial management is a science based on knowledge of basic management techniques, the ability to quickly and correctly assess the situation, the ability to quickly find a way out of a difficult situation. There is no universal algorithm of actions, but if you correctly use the methods, techniques and methods of solving standard problems, you can significantly increase the efficiency of the system.

Ключові слова: фінансове управління, підприємницькі ризики, фінанси підприємств, ліквідність, платоспроможність**Keywords:** financial management, business risks, enterprise finance, liquidity, solvency**ВСТУП**

Завдяки ринковій економіці посилилася роль фінансів. Це сталося, з одного боку, через виникнення нових господарюючих об'єктів, а з іншого – фінанси стають відособленою сферою грошових відносин. Це стається тому, що у ринкових відносинах гроші, виконуючи функцію засобів обігу, стають капіталом. Рух

капіталу лежить в основі руху фінансових ресурсів. Фінанси підприємства – це відносини як грошові, так і економічні, що виникли в результаті руху грошей. Ці відносини потребують управління. Управління – це сукупність прийомів та методів цілеспрямованого впливу на об'єкт з метою досягнення певних результатів.

Управління фінансами – це керування грошовими потоками, рухом фінансових ресурсів та відповідною

організацією фінансових відносин. Воно являє собою свідомий та цілеспрямований вплив на економічні відносини, які зумовлені взаємними розрахунками між господарюючими об'єктами, рухом грошових потоків для отримання потрібного кінцевого результату, задля якого і функціонує підприємство. Важливим є те, що фінансове управління є особливо ефективним в умовах ринкової економіки, оскільки воно передбачає оптимізацію ресурсного потенціалу підприємства. Фінансові ресурси можуть використовуватися, як активи, які генерують різні види доходів підприємства.

Накопиченню досвіду та вагомий вклад у дослідження фінансового управління зробили такі вчені, як І.Я. Лукасевич, В.В. Ковалев, М.Л. Савченко, Л.С. Стоянова. Світова школа фінансового управління базується на наукових працях таких вчених, як Дж. Линтнер, М. Милер, У. Шарп, Ю. Бригхем. У своїх роботах вони розглядали шляхи покращення фінансового стану підприємства, досліджували його основні складові та проблеми впровадження. Ці вчені використовували теорію та практику фінансового управління на функціонуючих в нестабільних умовах підприємствах, що дало їм змогу розробити нові методи та інструменти в аспекті прийняття фінансових рішень.

Вивчення основ управління фінансами: підприємцем, бізнесменом, будь-яким управлінцем є необхідною умовою у мінливому зовнішньому середовищі та нестабільній економічній ситуації.

МЕТА роботи – виявлення впливу фінансового

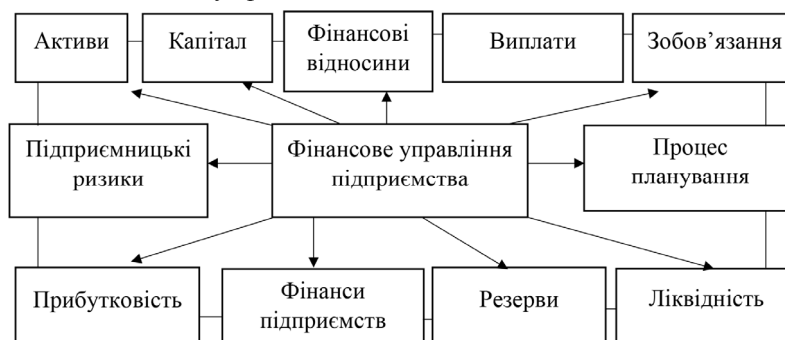

Рис. 1. Об'єкти фінансового управління [1]

Якщо розглядати фінансове управління як науку, то можна відмітити, що воно має складну структуру. Його основна складова формується на основі фінансового аналізу. Зв'язок між бухгалтерською звітністю та фінансовим управлінням очевидна. Для прийняття правильного управлінського рішення менеджер повинен мати достатньо інформації.

З позиції загального менеджменту, фінансовий менеджмент – це унікальний синтез науки та мистецтва. Він вимагає від управлінця знань в сфері фінансового регулювання та добре розвиненої інтуїції для управління грошовими потоками, залучення, правильного вливання та розподілу коштів на потреби фірми.

Управління фінансами підприємства передбачає вирішення таких проблем, які є, по суті, цілями фінансової стратегії:

- ліквідність і платоспроможність підприємства;
- прибутковість і рентабельність його діяльності;
- матеріальна забезпеченість працівників і власників, а в умовах соціально орієнтованої економіки –

управління на загальний стан функціонування підприємства та його конкурентоздатність, визначення основних особливостей матеріального стану підприємства, розроблення системи поступового та ефективного впровадження управління фінансовим положенням фірми.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для ефективного дослідження використовувалися такі джерела, як наукові праці, різні Internet-джерела, матеріали з профільних та періодичних видань. Також використовувався системний підхід, методи узагальнення, діалектичний аналіз та синтез.

РЕЗУЛЬТАТИ

Фінансова діяльність, така як формування, розподіл та використання грошових фондів для виконання своїх задач призводить до формування фінансів підприємства.

Зі свого боку фінансове управління – це такий процес, що дозволяє підприємству залишатися прибутковим, ліквідним та платоспроможним та мінімізувати усі грошові ризики. Основна мета управління фінансами – отримувати вигоду від функціонування підприємства та регулювати його діяльність так, щоб воно залишалось фінансово стійким та незалежним.

Предметом фінансового управління виступає контроль та координація над фінансовими потоками.

Нами було відмічено основні об'єкти фінансового управління (рис.1).

і соціальна забезпеченість [2].

Реалізація першої цілі зумовлює координацію та контроль всіх грошових джерел, за рахунок яких було сформовано майно підприємства та його оборотних і необоротних активів.

Реалізація другої цілі – це досягнення певного фінансового положення, в основі якої лежить раціональне та ефективне використання грошових коштів.

У процесі реалізації другої цілі фінансової стратегії підприємство може обрати більш радикальні методи такі, як:

- максимізацію прибутку на основі досягнутого рівня розвитку підприємства;
- захоплення долі ринка, що дозволить таким способом максимізувати прибуток;
- розвиток підприємства на основі властивостей та якостей випущеної продукції, особливостей технологій, які використовуються;
- збільшення ціни майна підприємства.

Управління фінансами регулює сферу фінансового

забезпечення капітальних вкладень на технічне переоснащення, розширення, модернізацію та реконструкцію підприємства. Для здійснення таких завдань фінансовий відділ повинен аналізувати та приймати рішення стосовно:

- суми залучених коштів, які потенційно можуть надійти на підприємство від випуску цінних паперів;
- можливості отримання довгострокових кредитів;
- можливості покриття таких витрат за рахунок

власних коштів, суми чистого прибутку та амортизаційних відрахувань.

До головних фінансових принципів відносять: принцип економічної ефективності, орієнтація на довгострокові цілі, високий динамізм управління, наявність альтернативи, оптимізація фінансових показників.

Для більш детального вивчення терміну фінанси управління розглянуто основні його завдання, що подано на рис. 2.

Рис. 2. Основні завдання фінансового управління [1]

Достатній обсяг фінансових ресурсів досягається максимізацією власних внутрішніх джерел, управлінням залученими коштами та визначенням загальних потреб фінансових ресурсів у майбутньому.

Використання фінансових ресурсів залежно від основної сфери діяльності фірми потребують ефективного розподілу на потреби соціального, виробничого характеру, виплати на інвестиційний капітал тощо.

Оптимізація фінансового потоку здійснюється за рахунок управління фінансовими потоками залежно від кругообороту капіталу за певний період.

Прибутковість діяльності організації обумовлюється налагодженою фінансовою та операційною діяльністю, залученням зовнішніх ресурсів, а також ефективним управлінням активами.

Максимізація прибутку може існувати лише тоді, коли росте рівень грошового ризику, ці показники існують у купі, адже між ними є зв'язки. Даний процес має здійснюватися за умови встановленого фінансового ризику, оптимальне його значення встановлюють власники та менеджери підприємства.

Така максимізація може бути забезпечена шляхом диверсифікації видів операційної і фінансової діяльності, а також пакета фінансових інвестицій, профілактики та уникнення окремих фінансових ризиків, ефективними формами їх внутрішнього і зовнішнього страхування [1].

Оптимізація структури капіталу базується на підтриманні рівноваги між власними та позиковими коштами, за рівень зобов'язань перед кредиторами, інвесторами та рівень дебіторської заборгованості. А також для досягнення фінансової стійкості можуть розроблятися пропозиції стосовно боргових зобов'язань з метою формування ефективного забезпечення у капіталі.

Розроблення кредитної політики базується на виборі однієї з трьох типів, таких як: консервативний, помірний, агресивний.

Фінансова звітність являє собою інформаційну базу, за допомогою якої користувачі можуть дізнатися про придбання, продаж та володіння цінними паперами, яку участь вони беруть у формуванні ка-

підприємства, дати оцінку управлінню фірми, дізнатися розміри дивідендів, які мають бути розподілені, а також визначити зобов'язання підприємства.

Фінансове моделювання – це процес, який передбачає використання фінансових моделей та методів фінансового управління.

Визначення ефективних напрямів інвестування фінансових ресурсів дозволяє визначити основні потреби підприємства і направити кошти у потрібну сферу. Найчастіше підприємства інвестують кошти у розширення та оновлення своїх активів.

Основне призначення фінансового менеджменту – це ефективна побудова системи управління фінансами, яка допомагає реалізувати усі тактичні та стратегічні цілі підприємства.

Управління фінансами залежить від низки певних факторів, таких як: форма власності, розмір підприємства, технологічні потужності, галузеві особливості.

Залежно від об'ємів та ступені важкості задач фінансова служба підприємства може бути представлена фінансовим управлінням, фінансовим відділом, фінансовим директором або головним бухгалтером (на малих підприємствах).

У процесі організації фінансової діяльності використовуються такі фінансові інструменти: фінансові активи – грошові кошти; контрактне право отримувати від іншого підприємства грошові кошти; контрактне право обміну з іншими підприємствами фінансовими інструментами на взаємовигідних умовах; договірне контрактне право поступки або переуступки прав вимоги; контрактні права з довірчого трастовим управлінням; фінансові зобов'язання – контрактні договірні зобов'язання з виплати грошових коштів, надання іншого виду активів іншому підприємству, обміну фінансовими інструментами з іншими підприємствами на потенційно вигідних умовах [3].

Існують різновиди фінансових інструментів, що поділяються на первинні та похідні. До перших відносять: акції, облігації, дебіторська та кредиторська заборгованість, грошові кошти тощо, а до других – опціони, ф'ючерси. До основних методів управління фінансами відносять: аналіз, аудит, контроль, планування, оптимізація, кредитування, використання лізингу, організація, інвестування, оренда.

Отже, роль фінансового управління полягає у науковій обґрунтованості процесу управління фінансовою діяльністю підприємства. Ця наукова основа фінансового управління надає можливість опрацювання джерел фінансової інформації, на основі чого можна розробляти шляхи прийняття оптимальних управлінських рішень у сфері фінансів [1].

З іншого боку, фінансові інструменти можна розділити на чотири напрями:

Перший напрям – це бухгалтерський облік. Облік коштів, які отримує підприємство, є важливою частиною процесу управління фінансами. Це стосується не тільки системи бухгалтерського обліку, яка використовується на підприємстві, а й методів витрати коштів та, що більш важливо, як це сприяє досягненню цілей організації.

Другий напрям – це бюджетування. Процес бюджетування передбачає обчислення витрат і доходів, їх порівняння та аналіз з метою створення прогнозу руху

грошових потоків (загальної суми грошей, що перемищуються в організацію та з неї).

Третій напрям – це фінансовий контроль. Система фінансового контролю має забезпечувати високий рівень безпеки фінансів та активів підприємства. Такою системою є система контролю запасів, яка реєструє активи, що споживаються або реалізуються, а також внутрішні та зовнішні аудити. Інакше кажучи, якщо на підприємстві працює система фінансового контролю, то фінансові ресурси використовуються правильно та ефективно.

Четвертий напрям – це фінансова звітність. Останнім елементом схеми фінансового моніторингу, оцінювання та навчання є складання фінансових звітів з метою оцінювання прогресу та результатів фінансових справ на підприємстві. Якщо вже були вжиті запропоновані кроки, – проведений бухгалтерський облік, укладений бюджет та проведені різні перевірки, – скласти фінансовий звіт відносно легко. Важливо, щоб звіт був своєчасним, точним та актуальним.

Сутність фінансового управління реалізується через його функції.

1. *Оцінювання вимог до капіталу.* Фінансовий менеджер має проводити оцінювання вимог до капіталу підприємства. Це залежить від очікуваних витрат і доходу, а також від запланованих програм дій та політики підприємства. Коли оцінка проведена правильно – це збільшить економічну ефективність підприємства.

2. *Визначення складу капіталу.* Після того, як була проведена оцінювання капіталу, потрібно визначити структуру капіталу. Для цього проводиться коротко- та довгостроковий аналіз своїх зобов'язань. Це залежить від частини власного капіталу, який володіє підприємство та додаткових коштів, що були залучені зі сторонніх джерел.

3. *Вибір джерел фінансування.* Для залучення додаткових коштів підприємство має кілька шляхів:

а) випуск акцій;

б) позики, які братимуться у банків або інших фінансових установах;

в) державні депозити у формі облігацій.

Вибір має залежати від переваг та недоліків кожного джерела у конкретних обставинах.

4. *Інвестування коштів.* Фінансовий менеджер повинен прийняти рішення про інвестування у різні проекти, щоб розподілити ризики та забезпечити безпеку інвестицій та регулярні надходження прибутку.

5. *Розпорядження надлишками.* Рішення стосовно чистого прибутку повинен приймати фінансовий менеджер. Для цього є два способи:

а) розподіл дивідендів та/або бонусів – включає визначення їх розміру;

б) нерозподілений прибуток – обсяг повинен бути визначений в залежності від планів компанії.

6. *Управління коштами.* Фінансовий менеджер повинен приймати рішення стосовно управління коштами. Вони потрібні для багатьох цілей, таких як виплата заробітної плати, оплати рахунків за електроенергію та воду, погашення поточних зобов'язань, підтримання достатньої кількості запасів, придбання сировини тощо.

7. *Фінансовий контроль.* Фінансовий менеджер повинен не тільки планувати, залучати та використо-

увати кошти, а й здійснювати контроль над ними. Це можна робити за допомогою різних методів, наприклад, аналізу коефіцієнтів, фінансового прогнозування, контролю витрат прибутку тощо.

Наведені вище функції можна згрупувати за трьома напрямками:

Перший напрям – бюджетування капіталу. Воно пов'язане з визначенням дій, які потрібно здійснити задля досягнення як короткочасних так і довгострокових цілей.

Другий напрям – структура капіталу. Структура визначає спосіб оплати операцій та її нарошення. А якщо є можливість взяти довгостроковий кредит під низький відсоток – слід нею скористатися. Також підприємство може звернутися за фінансуванням до приватної інвестиційної компанії, розглянути можливість продажу активів.

Третій напрям – управління оборотними коштами. Функції цього напрямку гарантують наявність достатньої кількості коштів для повсякденних операцій, наприклад, оплати праці робітників та придбання сировини для виробництва.

Інший аспект фінансового управління – оцінювання та управління ризиками. Їх є кілька видів:

1. Ринковий ризик. Впливає на інвестиції у бізнес та результати діяльності. Сюди також може відноситися фінансовий ризик, характерний для галузі (як приклад – вплив пандемії на роботу ресторанів).

2. Кредитний ризик. Впливає, наприклад, на те, що клієнти невчасно виконують зобов'язання, а отже, підприємство не має коштів для виконання вже своїх зобов'язань. Це може негативно вплинути на кредитоспроможність.

3. Ризик ліквідності. Фінансовий менеджер має відстежувати поточний рух активів, оцінювати майбутні потреби у коштах та бути готовими звільнити оборотний капітал за потреби.

4. Операційний ризик. Це загальна категорія, яка може включати, наприклад, плани відновлення на випадок якоїсь катастрофи або дій у випадку зникнення одного з менеджерів.

Варто розуміти, чому фінансове управління є таким важливим для підприємства. Це тому, що фінансове управління:

- формує правила для фінансового планування;
- сприяє у залученні коштів з різноманітних джерел;
- сприяє в інвестуванні коштів;
- підвищує ефективність координації;
- знижує час простою виробництва;
- скорочує фінансові втрати;
- зменшує вартість фонду;
- забезпечує належне використання фонду;
- допомагає бізнес-фірмам приймати фінансові рішення;
- формує орієнтир для отримання максимального прибутку за мінімальних витрат;
- збільшує достаток акціонерів;
- контролює фінансові аспекти бізнесу;
- надає інформацію через фінансову звітність;
- інформує працівників про економію коштів.

ВИСНОВОК

У теперішніх умовах фінансове управління являє собою систему оптимального і раціонального використання коштів, механізм управління грошовими потоками, який направлений на зростання фінансових ресурсів, інвестицій та збільшення обсягу капіталу.

Управлінський персонал підприємства найперше має вміти реально оцінювати фінансовий стан всього підприємства загалом та його конкурентів. Це дозволить забезпечувати виживання підприємства та підвищувати його конкурентоспроможність.

Фінансовий менеджмент як управління фінансовими ресурсами є дуже динамічним. Він містить у собі систему принципів, методів, форм і прийомів регулювання ринкового механізму у сфері фінансів з метою підвищення конкурентоспроможності підприємства. Багато в чому ефективність його діяльності залежить від швидкості реакції на зміни умов фінансового ринку, ситуації на ньому та фінансовому стану підприємства.

Фінансове управління – це наука, яка ґрунтується на знанні базових прийомів управління, на вмінні швидко і коректно оцінювати ситуацію, на вмінні оперативного знаходити вихід із складного становища. Універсального алгоритму дій не існує, але якщо правильно використовувати методи, прийоми та способи вирішення стандартних проблем, можна істотно підвищити ефективність системи.

Узагальнюючи, можна сказати, що фінанси є двигуном діяльності підприємства, а тому управління фінансами є виключно важливим елементом побудови стратегії. А для побудови стратегії потрібно чітко бачити свою ціль, чесно оцінювати свої сильні та слабкі сторони, зовнішні загрози та можливості. Тому будь-яке управління – багатогранний процес, який вимагає розуміння всіх чинників контролю та координації підвладних ресурсів, уміння змінювати свої цілі та змінюватися самим. Система управління фінансами має бути такою, що сама розвивається та пристосовується до обставин. Тому можна сказати, що управління фінансами направлене на оптимізацію руху та розподіл коштів для досягнення цілей підприємства та окремих його підрозділів.

Список використаних джерел

1. Моделі фінансового управління. *Навчальні матеріали онлайн*. URL: https://pidru4niki.com/1706100240751/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/modeli_finansovogo_upravlinnya
2. Основы финансового управления предприятием. *Научная электронная библиотека «КиберЛенинка»*. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osnovy-finansovogo-upravleniya-predpriyatiem/viewer>
3. Финансовое управление предприятием. *Центр управления финансами*. URL: <https://center-yf.ru/data/ip/finansovoe-upravlenie-predpriyatiem.php>
4. Financial Management – Meaning, Objectives and Functions. *Management Study Guide*: веб-сайт. URL: <https://www.managementstudyguide.com/financial-management.htm>
5. Financial Management Explained: Scope, Objectives and Importance. *Oracle Netsuite*. URL: <https://www.netsuite.com/portal/resource/articles/financial-management/financial-management.shtml>
6. Financial management. *The learning curve*. URL:

<http://www.unoy.org/evaluationguide/learning/for-organisations/financial-management/>

7. What is financial management and example? Explain its functions and importance? *Консалтинговая компания «Startup Plan»*. URL: <https://startupaplan.com/what-is-financial-management/>

8. Финансовое управление. *Финансовый анализ*. URL: <http://1-fin.ru/?id=281&t=1284>

References

1. Models of financial management. *Learning materials online*. URL: https://pidru4niki.com/1706100240751/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/modeli_finansovogo_upravlinnya (in Ukrainian).

2. Fundamentals of financial management of an enterprise. *Scientific electronic library "CyberLeninka"*. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osnovy-finansovogo-upravleniya-predpriyatiem/viewer> (in Russian).

3. Financial management of the enterprise. *Financial*

Management Center. URL: <https://center-yf.ru/data/ip/finansovoe-upravlenie-predpriyatiem.php> (in Russian).

4. Financial Management – Meaning, Objectives and Functions. *Management Study Guide*. URL: <https://www.managementstudyguide.com/financial-management.htm> (in Russian).

5. Financial Management Explained: Scope, Objectives and Importance. *Oracle Netsuite*. URL: <https://www.netsuite.com/portal/resource/articles/financial-management/financial-management.shtml>

6. Financial management. *The learning curve*. URL: <http://www.unoy.org/evaluationguide/learning/for-organisations/financial-management/>

7. What is financial management and example? Explain its functions and importance? *Consulting company "Startup Plan"*. URL: <https://startupaplan.com/what-is-financial-management/>

8. Financial management. *Financial analysis*. URL: <http://1-fin.ru/?id=281&t=1284>